

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhdenvertaisuusvaltuutetusta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhdenvertaisuusvaltuutetusta annetun lain muuttamisesta (HE 123/2021 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Jasmiina Jokinen, oikeusministeriö
- yhdenvertaisuusvaltuutettu Kristina Stenman, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- Tasa-arvovaltuutetun toimisto

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Lapsiasiainvaltuutetun toimisto

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yhdenvertaisuusvaltuutetusta annettua lakia siten, että yhdenvertaisuusvaltuutetun uudeksi tehtäväksi säädettäisiin toimiminen naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana. Esitys perustuu pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmaan.

Esityksen tavoitteena on perustaa itsenäinen ja riippumaton naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijan tehtävä. Raportoija seuraisi naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa, kansallisen lainsäädännön toimivuutta ja kansainvälisten velvoitteiden toteutumista laajasti yli sektoreiden rajojen. Naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana yhdenvertaisuusvaltuutettu myös seuraisi ja arvioisi naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien väkivallan muotojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi tarkoitettuja toimintaperiaatteita ja toimia.

Valiokunnan mietintö TyVM 13/2021 vp

Tehtävän hoitamiseksi yhdenvertaisuusvaltuutettu tekisi aloitteita, antaisi lausuntoja ja neuvoja ja voisi laatia ja teettää selvityksiä. Yhdenvertaisuusvaltuutettu ei raportojan tehtävässä käsittelee kanteluita. Yhdenvertaisuusvaltuutettu toisi raportojana tekemiään havaintoja esiin yhteiskunnallisessa keskustelussa sekä kertomuksissaan valtioneuvostolle ja eduskunnalle.

Esitys liittyy valtion vuoden 2022 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2022.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Eduskunta hyväksyi vuonna 2018 työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan ehdotuksesta (TyVM 16/2018 vp — K 22/2018 vp) kannanoton, jossa se edellyttää, että valtioneuvosto selvittää mahdollisuudet nimetä riippumaton toimielin Istanbulin sopimuksen velvoitteiden toimeenpanon seurantaan ja arviointiin sekä tarvittaessa valmistelee siihen liittyvät lainsäädäntömuutokset (EK 49/2018 vp).

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että itsenäisen ja riippumattoman naisiin kohdistuvan väkivallan raportojan tehtävä annetaan yhdenvertaisuusvaltuutetulle. Esityksessä ehdotetun mukaan raportojan tehtävänä on seurata ja arvioida toimenpiteitä ja toimintaperiaatteita naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi, kansallisen lainsäädännön toimituutta sekä kansainvälisten velvoitteiden toteutumista laajasti yli sektorirajojen. Raportoiija tekee aloitteita ja antaa lausuntoja ja neuvoja, tuo havaintojaan esiin yhteiskunnallisessa keskustelussa sekä raportoi havainnoistaan suoraan päätöksentekijöille. Raportoiija huomioi väkivallan sukupuolistuneisuuden ja myös risteävät tilanteet, kuten eri väestöryhmiin kuuluviin naisiin kohdistuvan väkivallan. Tehtävät kattavat kaiken perheväkivallan, myös silloin, kun se kohdistuu muihin kuin naisiin.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää raportojan tehtävän antamista yhdenvertaisuusvaltuutetulle tarkoituksenmukaisena ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Valiokunnalle annetuissa lausunnoissa raportojan tehtävän antamiseen yhdenvertaisuusvaltuutetulle on suhtauduttu osin varauksella. Lausunnoissa on muun muassa katsottu, että naisiin kohdistuva väkivalta on ilmiönä niin laaja-alainen, että raportojan tehtävän itsenäisyys ja nais erityisyys edellyttävät raportojan tehtävän säätämistä kokonaan uudelle, riittävän korkeatasoiselle, valtuutettuun rinnastuvalle ja kirjaimellisesti itsenäiselle ja riippumattomalle asiantuntijaviranomaiselle. Valiokunta toteaa, että yhdenvertaisuusvaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomaislainen ja pystyy valiokunnan näkemyksen mukaan hoitamaan kaikkia tehtäviään itsenäisesti ja riippumattomasti.

Esityksen mukaan raportojan toimintaan ehdotetaan 200 000 euron määrärahaa. Määrärahan suuruudessa on otettu huomioon hallinnollisissa tukitehtävissä saavutettava säästö, kun tehtävä osoitetaan jo olemassa olevalle toimijalle. Valiokunta huomauttaa, että raportojan tehtävän pe-

Valiokunnan mietintö TyVM 13/2021 vp

rustamisessa ja sen resursoinnissa osana yhdenvertaisuusvaltuutetun toimintaa tulee huomioida myös tehtävän edellyttämä korkeatasoinen ja laaja-alainen substanssiosaaminen ja seurattavan tehtäväkentän laajuus.

Valiokunta pitää tärkeänä, että määrärahan riittävyyttä seurataan tarkasti ja että tarvittaessa raportin tehtävän asianmukaisen hoitamisen varmistamiseksi määrärahaa korotetaan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 123/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 14.10.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Aino-Kaisa Pekonen vas
varapuheenjohtaja Katja Taimela sd
jäsen Kim Berg sd
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Anders Norrback r
jäsen Arto Satonen kok
jäsen Ruut Sjöblom kok
jäsen Riikka Slunga-Poutsalo ps
varajäsen Mikko Lundén ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjaana Kinnunen